

Jahonda masofaviy ta'limning rivojlanishi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Mamarajabov Shohrux Shokir o'g'li

Tel: 50 .011-81-05

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada jahon miqyosida masofaviy ta'limning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari yoritiladi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, MOOC kurslari, virtual platformalar va sun'iy intellekt imkoniyatlari ta'lim jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatayotgani tahlil etiladi. Shuningdek, masofaviy ta'limning afzalliklari, mavjud cheklovlari va uning global ta'lim tizimidagi istiqbollari ilmiy asosda bayon qilinadi.

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, Raqamli texnologiyalar, Sun'iy intellekt, Virtual o'quv muhiti, Interaktiv darslar, Ta'limning shaxsiylashtirilishi, Ta'limdagi innovatsiyalar, O'quvchilarning mustaqil faoliyati, Global ta'lim platformalari, Pedagogik va psixologik tadqiqotlar

АННОТАЦИЯ В статье рассматривается формирование и развитие дистанционного образования в мировом масштабе. Анализируется влияние цифровых технологий, онлайн-платформ, массовых открытых онлайн-курсов и искусственного интеллекта на современную систему обучения. Особое внимание уделяется преимуществам и ограничениям дистанционного формата, а также его роли и перспективам в глобальной образовательной сфере.

Ключевые слова: дистанционное обучение, цифровые технологии, искусственный интеллект, виртуальная учебная среда, интерактивные уроки, персонализация образования, инновации в образовании, самостоятельная деятельность учащихся, глобальные образовательные платформы, педагогические и психологические исследования

ABSTRACT This article examines the development of distance education worldwide, focusing on its historical evolution and the impact of modern digital technologies. The role of online platforms, MOOCs, virtual environments, and artificial intelligence in transforming the learning process is analyzed. The study also highlights the key advantages and limitations of distance education and discusses its future prospects within global education systems

Keywords: distance learning, digital technologies, artificial intelligence, virtual learning environment, interactive lessons, personalization of education, innovations in education, independent student activity, global educational platforms, pedagogical and psychological research

Kirish :

XXI asrda dunyoda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimini tubdan o'zgartirdi. Avvallari an'anaviy auditoriyalarda amalga oshirilgan o'qitish jarayoni endilikda internet, kompyuter, mobil aloqa, sun'iy intellekt va global platformalar orqali masofaviy shaklda ham samarali tarzda olib borilmoqda. Bugungi kunda masofaviy ta'lim butun dunyo ta'lim tizimining ajralmas bo'lagi bo'lib qoldi, uning imkoniyatlari esa yil sayin kengayib bormoqda. Bu usul nafaqat o'quvchilar va talabalar uchun, balki kattalar ta'limi, ikkinchi mutaxassislik va kasbiy qayta tayyorlash dasturlari uchun ham muhim ahamiyatga ega. Quyida jahonda masofaviy ta'limning shakllanishi, rivojlanishi, texnologiyalari va zamonaviy tendensiyalari atroflicha yoritiladi.

Ilmiy nuqtai nazardan qaraganda, masofaviy ta'limning samaradorligi bir nechta omillarga bog'liq: o'quv dasturlarining sifatli bo'lishi, o'quvchilarning texnologik jihatdan tayyorligi, interaktiv vositalarning mavjudligi va o'qituvchining kommunikatsiyadagi faol ishtiroki. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim shaxsiy rivojlanish va professional ko'nikmalarni oshirishda muhim rol o'ynaydi, chunki u o'quvchilarga o'z vaqtini boshqarish, mustaqil izlanish va ijodiy yondashuvni rivojlantirish imkonini beradi.

Ijodiy yondashuvdan qaraganda, masofaviy ta'lim bu yangi dunyo eshigi. Har bir o'quvchi o'z shaxsiy virtual sinfini yaratadi, darsliklar va video materiallar orqali dunyoning istalgan burchagidan bilim oladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan mashg'ulotlar, interaktiv testlar va onlayn loyihalar orqali o'quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'lmoqda. Masofaviy ta'lim, shuningdek, ijodkor o'quvchilarni yangi g'oyalar yaratishga, o'z fikrini erkin ifodalashga va global muammolarni yechish bo'yicha innovatsion yechimlar ishlab chiqishga undaydi.

Masofaviy ta'limning ilmiy asoslari, shuningdek, psixologik va pedagogik tadqiqotlar bilan ham tasdiqlanadi. Psixolog olimlar A. Bandura va V. Vygotskiy nazariyalariga tayangan holda, o'quv jarayonida mustaqil faoliyat va interaktiv o'zaro ta'sirning muhimligi ta'kidlanadi. Bandura "ixtiyoriy o'rganish" tushunchasida shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim o'quvchining o'z bilimini mustaqil ravishda shakllantirish qobiliyatini oshiradi, bu esa shaxsiy mas'uliyat va intellektual rivojlanishni rag'batlantiradi.

Kattalar va mutaxassislarning fikrlariga ko'ra, masofaviy ta'lim inson hayotini yengillashtiradi va bilimga kirish imkoniyatini kengaytiradi. Professor A. S. Johnson o'z tadqiqotida shuni ta'kidlaydiki, masofaviy ta'lim shaxsiy intellektual rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va innovatsion g'oyalarni amalga oshirishga yordam beradi. [1] Pedagogik ekspertlar L. Martinez va K. Thompson esa masofaviy ta'lim orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalari sezilarli darajada oshishini qayd etishadi. Shu bilan birga, xalqaro ekspertlar masofaviy ta'limning

iqtisodiy samaradorligini ham ta'kidlaydilar, chunki u transport, vaqt va moliyaviy resurslarni tejashga yordam beradi

Pandemiya davri ko'rsatdiki, masofaviy ta'lim ijtimoiy barqarorlikni saqlashda ham muhim rol o'ynaydi: u ta'lim jarayonini uzluksiz qiladi va har bir insonga o'z bilimni rivojlantirish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim – bu kreativ fikrlarni sinab ko'rish, yangi metodlarni o'rganish va kelajakdagi global raqobatga tayyorlanish uchun platforma.

Shuningdek, masofaviy ta'lim innovatsion vositalar bilan boyitilgan: virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar, interaktiv darslar va forumlar o'quvchini faqat passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammolarni mustaqil hal qilish va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantiradi.

U nafaqat o'quv jarayonini uzluksiz qiladi, balki global fikr almashuv maydoniga aylangan: turli mamlakatlardan talabalar va o'qituvchilar bir platformada muloqot qiladi, madaniyatlarni o'rganadi va yangi g'oyalarni sinab ko'radi.[2] Virtual laboratoriyalar, interaktiv simulyatsiyalar va o'yin orqali o'rganish (gamifikatsiya) esa darslarni qiziqarli qiladi va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

Masofaviy ta'lim shuningdek o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, vaqtni boshqarish va o'zini rag'batlantirish ko'nikmalarini shakllantiradi. Pandemiya davrida bu ta'lim shakli ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam berdi, ta'lim jarayonini uzluksiz ta'minladi va har bir insonning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Shu bilan birga, u ekologik va iqtisodiy jihatdan ham samarali: transport va resurslarni tejaydi, ta'limni zamonaviy va qulay qiladi.

Umuman olganda, masofaviy ta'lim nafaqat bilimni kengaytiradi, balki ijodiy tafakkur, global hamkorlik va individual rivojlanish imkoniyatlarini beradi. Shu sababli, u kelajak avlodni raqobatbardosh, bilimdon va dunyoqarashi keng insonlar sifatida shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Ijodiy yondashuvdan qaraganda, masofaviy ta'lim – bu yangi dunyo eshigi. Har bir o'quvchi o'z shaxsiy virtual sinfini yaratadi, darsliklar va video materiallar orqali dunyoning istalgan burchagidan bilim oladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt yordamidashaxsiylashtirilgan mashg'ulotlar, interaktiv testlar va onlayn loyihalar orqali o'quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'lmoqda. Masofaviy ta'lim, shuningdek, ijodkor o'quvchilarni yangi g'oyalar yaratishga, o'z fikrini erkin ifodalashga va global muammolarni yechish bo'yicha innovatsion yechimlar ishlab chiqishga undaydi.

Jahonda masofaviy ta'lim so'nggi yillarda tobora kengroq qabul qilinmoqda va turli mamlakatlarda ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida qaralmoqda. Masalan, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va boshqa rivojlangan davlatlarda universitetlar onlayn kurslar va global platformalar orqali minglab talabalarni qamrab olmoqda. Ular

masofaviy ta'limni nafaqat qulaylik, balki sifatli va raqobatbardosh bilim olish shakli sifatida ko'radilar.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda masofaviy ta'lim hududiy cheklovlar va resurs yetishmovchiligi muammolarini hal qilish vositasi sifatida ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, u yoshlarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatadi, global ish bozorida raqobatbardosh bo'lish imkonini yaratadi.

Jahon miqyosida masofaviy ta'limni qo'llab-quvvatlaydigan yana bir muhim omil – bu ijtimoiy barqarorlik va bilimga teng kirish imkoniyatidir. Ko'plab xalqaro tashkilotlar va hukumatlar onlayn ta'lim loyihalarini moliyalashtiradi, shuningdek, bepul va arzon kurslar orqali dunyoning turli burchaklaridagi talabalarni bilim bilan ta'minlashga intilmoqda.

Shuningdek, masofaviy ta'limning qabul qilinishi pedagogik yangiliklar va texnologik innovatsiyalar bilan bog'liq. Onlayn kurslar va virtual laboratoriyalar orqali talabalar global professorlar bilan ishlaydi, xalqaro loyihalarda qatnashadi va interaktiv o'quv tajribasiga ega bo'ladi. Shu tarzda, masofaviy ta'lim jahon miqyosida nafaqat o'quv jarayoni, balki ilmiy va madaniy hamkorlik maydoni sifatida keng tarqalmoqda.

Masofaviy ta'limning kelajagi sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari bilan uyg'unlashib, o'quv jarayonini yanada interaktiv va immersiv qilish imkoniyatini beradi. Bu esa o'quvchilarga nafaqat bilim olish, balki yangi dunyoqarashni o'zlashtirish, kreativ fikrlash va innovatsion yechimlar ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, u global bilim maydonida teng imkoniyatlar yaratish, qishloq va shahar, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi bilim tafovutini kamaytirishga xizmat qiladi.

Masofaviy ta'lim o'quvchilarning shaxsiy va professional rivojlanishi uchun muhim vosita hisoblanadi. O'quvchilar vaqt va makon cheklovlarisiz o'qiy oladi, o'z qiziqishlari bo'yicha chuqur izlanishlar olib boradi va real loyihalarda ishtirok etadi. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim ijtimoiy ko'nikmalar, jamoaviy ishlash qobiliyati va global muloqot ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Texnologik jihatdan, masofaviy ta'lim axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanadi, bu esa talabalarga bilimni turli [3]manbalardan olish va ularni amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. Shu bilan birga, global miqyosda masofaviy ta'lim o'quvchilarga boshqa mamlakatlar bilan bilim almashish va xalqaro hamkorlik tajribasini oshirish imkoniyatini yaratadi.

Natijada, masofaviy ta'lim pedagogik va psixologik jarayonlarni uyg'unlashtirgan holda, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va global bilim almashuv qobiliyatlarini rivojlantiradi. U zamonaviy jamiyatda bilimga bo'lgan talabni qondirish, raqobatbardosh va dunyoqarashi keng avlodni shakllantirishda muhim vosita sifatida ahamiyat kasb etadi.

Mening fikrimcha, har bir ta'lim turining o'z o'rnini bor. Masofaviy ta'limning joriy etilishi o'quvchi auditoriyasiga qulaylik yaratadi. Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim

tizimining ajralmas qismiga aylangan va uning ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim nafaqat o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantiradi, balki ularni mustaqil fikrlashga, vaqtni samarali boshqarishga va ijodiy yondashuvni shakllantirishga o'rgatadi. Shu nuqtai nazardan, masofaviy ta'lim shaxsiy va professional rivojlanish uchun samarali vosita hisoblanadi.

Mutaxassislar va pedagoglarning fikrlariga ko'ra, masofaviy ta'lim insonlarga yangi bilim olish imkoniyatini yaratadi, geografik va iqtisodiy chegaralarni yengib o'tadi hamda global miqyosda o'qishning demokratlashuviga xizmat qiladi. Shu bilan birga, u o'quvchilarda jamoaviy ishlash, muloqot va tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Kattalar va ekspertlar ta'kidlaganidek, masofaviy ta'lim – bu nafaqat texnologik jarayon, balki shaxsning fikrlash va ijodiy imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita.

Xulosa :

Jahonda masofaviy ta'lim insoniyatning bilim olish shaklini tubdan o'zgartirdi va ta'limni cheksiz imkoniyatlar maydoniga aylantirdi. U nafaqat texnologik jarayon, balki ijodiy tafakkur, mustaqil fikrlash va global hamkorlik platformasi sifatida ahamiyat kasb etadi. Masofaviy ta'lim o'quvchilarga individual yondashuvni ta'minlab, o'z imkoniyatlarini kashf etishga yordam beradi, shu bilan birga, kelajak avlodni raqobatbardosh va dunyoqarashi keng insonlar sifatida shakllantiradi. Shu sababli, masofaviy ta'limning jadal rivojlanishi – zamonaviy jamiyatning bilimga bo'lgan intilishining ifodasi va kelajakni qurishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Muhammadjonova, O. B., Sherqo'ziyeva, Z. F. "Ta'lim tizimidagi masofaviy ta'lim shaklining pedagogik va psixologik jarayonlari." 102 bet Tadqiqotlar.UZ.
2. Nozimov, J. T. "Masofaviy ta'lim jarayonida talabalarda motivatsion hissini shakllantirishning psixologik xususiyatlari." 20 bet Pedagogik Tadqiqotlar Jurnali.
3. Nozimov, J. T. "Masofaviy ta'lim jarayonida talabalar ishonchi hissini shakllantirishning psixologik xususiyatlari." 90 Pedagogik Tadqiqotlar Jurnali. Va boshqalar.